

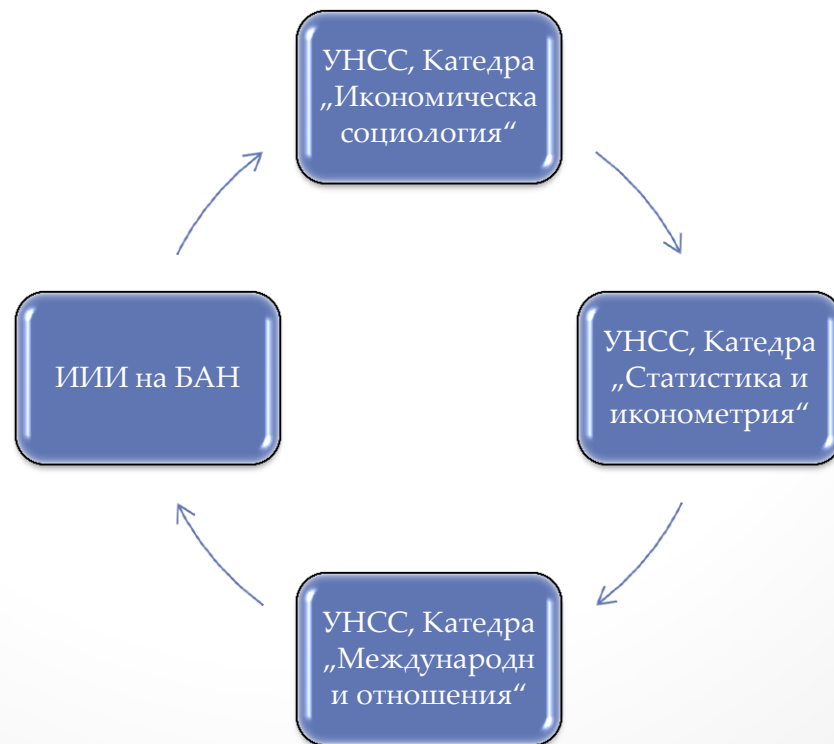

Циркулярната миграция: перспективата на завръщащите се в България.

Мария Бакалова, доктор, доцент
Михаела Мишева, доктор, гл. асистент

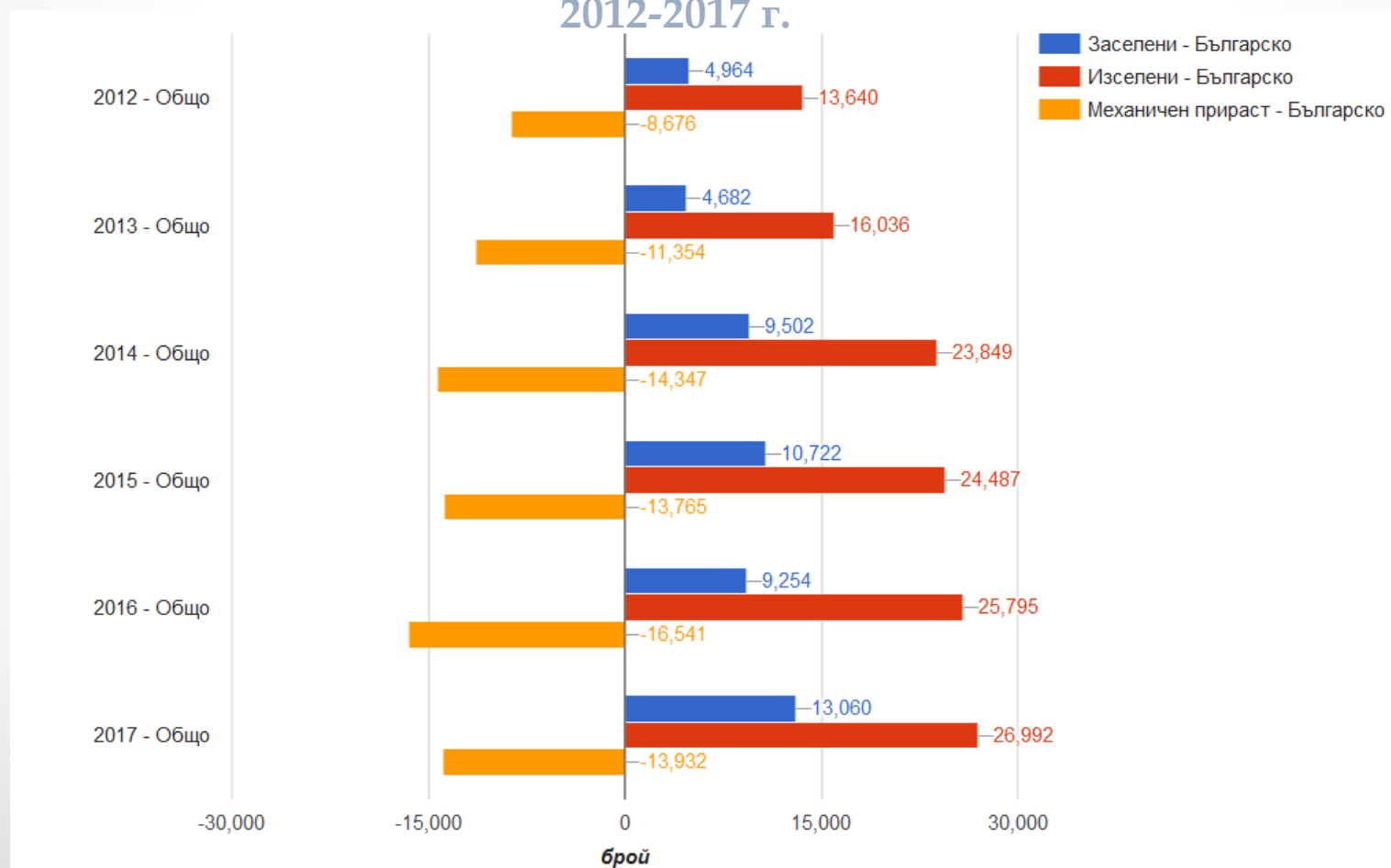
Проектът

- „Завръщащите се мигранти: сегментация и стратификация на икономическата мобилност“
- ФНИ , 2016 г.
- Колектив от изследователи на няколко институции.

Защо завръщащите се мигранти?

„Изходяща“ и „входяща“ миграция на български граждани в периода 2012-2017 г.

Изследването

- Цели на проекта, хипотези и подходи
- Цели на качествено изследване, методология и инструментариум
 - нестандартизирани интервюта и житейски разкази на завърнали се мигранти

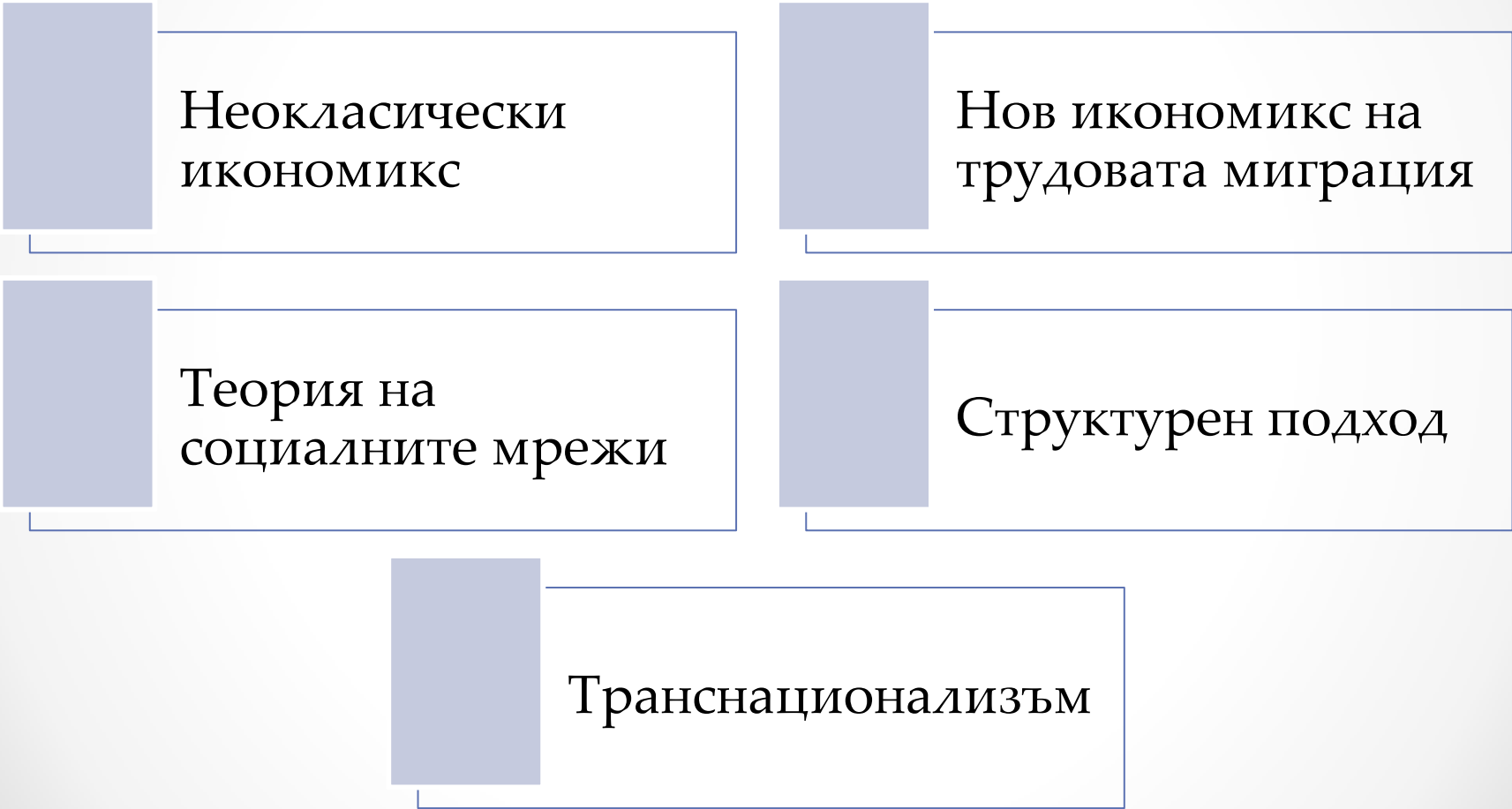
Връзка между цели, подходи и методи на изследването

Анализ на мотивациите за завръщане, процесите на реинтеграция на завърналите се мигранти в България, проблемите при включването им в икономическия и социалния живот на страната.

Качествени емпирични социологически изследвания:

- 100 дълбочинни интервюта в София и областни градове

Теоретична рамка

Неокласически
икономикс

Нов икономикс на
трудова миграция

Теория на
социалните мрежи

Структурен подход

Транснационализъм

Инструментарий и терен

- Обект на интервютата: български граждани над 18 г., които са били в чужбина с цел работа за минимум 3 месеца през последните 10 години.
- Въпросникът е съставен от два блока въпроси и демографски блок:
- Блок А: Миграционна биография.
- Блок Б: Период в България след последното завръщане.
- Демографски блок.

Въпросник за интервюта със завърнали се мигранти

ИНТЕРВЮЕР: ПОМЕР НА ИНТЕРВЮТО:

Блок А: Миграционна биография.

Место и време на първата миграция за период по-дълъг от три месеца.	
Държава: _____ Година: _____	Продължителност на престоя: _____ (месеца)
Место и време на последната миграция за период по-дълъг от три месеца.	
Държава: _____ Година: _____	Продължителност на престоя: _____ (месеца)
Обща продължителност на престоя зад граница през последните 10 години: _____	
Колко пъти сте пребивавали в чужбина за период по-дълъг от три месеца през последните десет години?	
В кои страни?	
Дата на последното завръщане в България: _____	

Блок Б: Период в България след последното завръщане.

8. Защо се върнахте? Посочете всички съществени причини (семеини, икономически, политически, други). Имаше ли някакво конкретно събитие/повод за завръщането ви?

9. Как организирахте завръщането си?

- Как, с кого, кога?
- Имаше ли някакво значение при завръщането някакви политики, мерки и инициативи на българското правителство?

10. Има ли членове на вашето семейство, които останаха да живеят/учат/работят в

Основни хипотези

- За мотивацията на завръщане:
икономически или неикономически
- За адаптацията след завръщане:
постоянство или планове за реемиграция ?
- За субективната оценка на периода на
миграция и завръщането?

Основни променливи

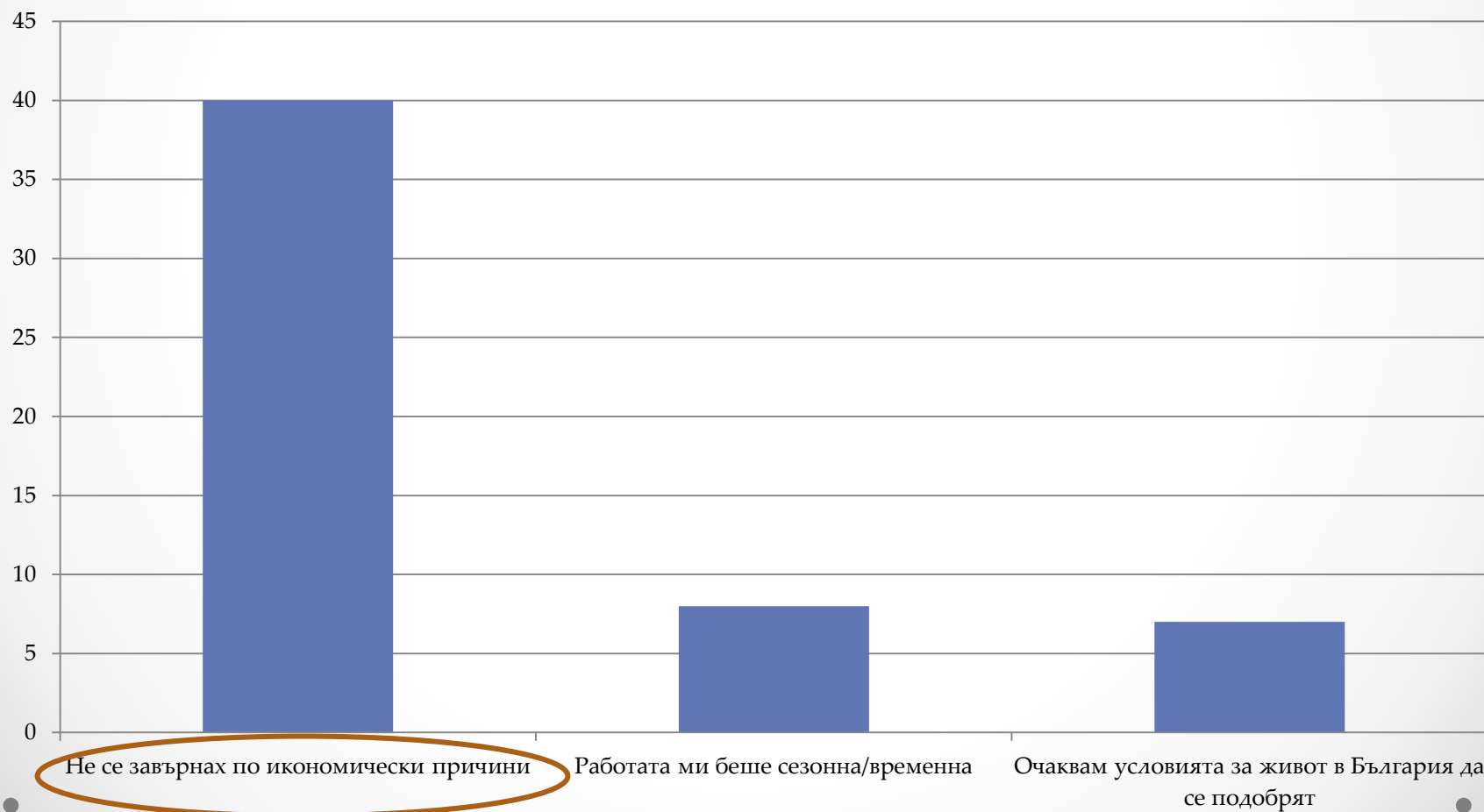
- Но 8 „Защо се върнахте? Посочете всички съществени причини (семейни, икономически, политически, други).“, включително подвъпросите свързани със информираността и значението на евентуални политики за завръщане при взимане на решението за завръщане;
- Но 12 „Как оценявате завръщането си в България? - Доброволно или принудително? и Като напредък или като връщане назад?“. Като „спомогателни“ във връзка с доказването или опровергаването на хипотезата се разглеждат следните въпроси:
- Но 19 „Какво се промени в сравнение с времето преди заминаването за Вас? - По отношение на семейството/приятели“;
- Но 6 „Как бихте оценили своят престой в държавата на последната миграция? - Успяхте ли да се адаптирате към страната и да се интегрирате в местната общност?“;
- Но 7 „Помагахте ли на близки и роднини в България? – Как? и Как поддържахте контакт с тях?“.
- В някои от случаите отговорите на въпрос Но 8 са допълнени с отговорите на един от уточняващите въпроси на „Имахте ли намерение да се завърнете в България? Ако да – след колко време и при какви условия?“

Икономически фактори/мотиви за завръщане

- Приключване на договора/трудовия ангажимент/сезона;
- Вече “не се вижда/отпада (основно икономическия) смисъл за оставане чужбина (напр. оставане без работа) ;
- Очакване за или осигурена възможност за по-добра работа в България, вкл. стартиране на собствен бизнес .
- Приключване на образование/стаж в чужбина (за студенти при невъзможност да си намерят работа)
- По-ниска цена на живота в България (собствено жилище, не се плаща наем) и/или съпоставимост на доходите (в чужбина и в България) за една и съща дейност

Първи три посочени икономически причини за завръщане в

България

Неикономически мотиви за завръщане

- Конкретни причини от семеен характер като **грижа** за възрастен или болен роднина, сключване на граждански брак, съвместен живот с приятел/приятелска, отглеждане на дете или внуче;
- **Носталгия** по дома и родината, тъга по деца и близки, желание да се развива в България, желание да учи в България, желание да бъде със семейството и близките си; **мъка, страдание, тъга, липса**
- **Здравословни** проблеми, напреднала възраст.

Перспективата на респондента

„Бях доволна до един момент, в който дойде **кризата** и за самата Гърция.

Много отрязаха заплатите. Работата се засили, защото намаля персонала и трябваше да работим една сестра за две. ...

Просто не можах да издържа на напрежението. **Носталгията** взе връх. Взе връх носталгията, защото най-вече психически аз не можах повече да издържа без **децата**. Това е основното, което ме накара да се прибера.

И вече ниските заплати, които бяха само за преживяване. Просто не си струваше. Трябваше да работя две работи. Това оставаше и в един момент си казваш, 250 евро - това ти е една средна заплата, която ако си добър и имаш желание да работиш, това можеш и в собствената си държава и да си в собствения дом и да си при децата, семейството, близките, в родината и **въобще да се чувстваш там, където ти е мястото.**“

Т. Р.[49]

Комплекс от причини

„Основно икономически причини – няхах средствата да си купя жилище, а да живея на квартира без доходи също беше доста скъпо. Имаше и семейни причини – осъзнавах, че баща ми и майка ми биха се радвали да съм по-близо до тях, да съм си отново в България“

Б.М [63]

Планиране

“**Първоначално** ми харесваше идеята за това да живея в чужбина, да опозная чуждата култура, история.

Обаче с течение на времето дойде този момент с **носталгията**. ... Като цяло идеята на заминаването ми беше развитието ми, както в професионален, така и в личен аспект. И идеята на връщането ми бе абсолютно същата.

След като вече съм придобил малко **опит** и съм приел чуждата култура реших, че със завръщането ми моите познания могат да помогнат, както на страната ми, така и на самия мен да се развивам в различни среди.

Да дам от опита, който съм натрупал и да се развивам позитивно и в помощ, както на мен, така и на обществото... от гледна точка на семейство е много трудно човек, когато е навън и е сам да се запознае с правилен човек и да води общ начин на живот.

И една от причините да се завърна е точно идеята, че вече ставам на възраст, на която преценявам, че съм годен да направя свое **семейство**, да се запозная с правилния човек. ... в България ... ще намеря правилния човек за мен“ С.В. , 44

Сезонност

- „Семейството ми е тук и не съм се замисляла да оставам. Защото и уговорката за работата беше в рамките на 6 месеца“ П.С. 23 г.
- „Винаги съм имала намерения да се върна. Винаги съм ходила за точно определен период. Колкото ми е позволявало законодателството в България за отпуски, така че да мога да си запазя работата“ Б.Ц., 23 г.
- „Върнах се защото отидох за 3 месеца. Изтече периода и толкова“

Проблеми в чужбина

„**Нямах намерение** да се **връщам** по принцип. Имах намерение да се устройвам там да живея. Даже цялото ми семейство там дойде. Но дъщеря ми се депресира сериозно там поради някакви причини и реших, че няма смисъл да си мъча детето. И по-добре да се върна с нея в България. И взех решение за една вечер да се върна. ... На дъщеря ми започна да й става трудно в училище. Навлезна в трудна възраст – пубертет. Започна да се затваря в нейната стая и да плаче. Казват, че деца не бива да се слушат в чужбина, но аз не мисля така. Не мога да си тормозя детето, какво да си депресирам детето ли? Аз пак можех да остана там, но вече бях живял две години и половина без семейството ми в началото. Децата ми растат, а аз да ги виждам два пъти в годината“ Д. К. , 37

Проблеми в родината

„Носталгия. Само това, нищо друго.“ Завръщането е определено от една страна като „доброволно, с голямо желание“, но респондентът го оценява и като „като връщане назад, за съжаление, много голямо съжаление. Връщам се и все едно съм 15 години преди да замина по отношение на мисленето на хората, на менталитета им. По отношение на стандарт на живот и професионално развитие пак има връщане назад. Виждам как тука ми е по-скромен хладилника (образно казано), храната като цена и качество е по-лоша и други.“ Б.М. 42

Проблеми в родината

Аз се завърнах в България основно заради детето ми. За мен връщането ми е крачка назад, защото аз в България отново съм без работа и доходи. Мъча се ежедневно да убедя съпруга ми да ни разреши дазаминем заедно с детето.

Чувствам се непълноценна като родител, защото не успявам да осигуря необходимите средства за нормално съществуване на детето ми. А той расте и нуждата от средства е всепо-голяма. Много ми е трудно.“ С.Н. 32

Оценка на завръщането

- **напредък** „*във всяко едно отношение*“ [64] – по икономически причини, заради придобит навън опит, който може да се използва в България, но също поради семейни, социални и емоционално-психологически причини.
- **„връщане на назад“** главно по икономически причини, но се среща често и разбирането, че е **„връщане по отношение на мислене и менталитет в България“**
- **„Оценяваш нещо когато го изгубиш.“**

Оценка на завръщането и бъдещето

- „Като връщане назад. Наистина в последните години много неща се промениха в България, но много тромаво се случва всичко. Но вървят напред.

Там в другите държави нещата буксуват, докато тукание сме зле, но вървим напред. И ако погледнем реално, ние се движим напред. Докато там няма развитие, но те са много напред принципно.“ К.М. , 51 г.

Благодаря за
вниманието!